

Timo Vornanen tv

Kirjallinen kysymys sakkomenettelyssä määrättyjen sakkorangaistusten muuntokelpoisuuden palauttamisesta tuomioistuinten kuormituksen vähentämiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Rikosoikeusjärjestelmän uskottavuus perustuu siihen, että rikoksista seuraa ennakoitavia ja tosiasiallisia seuraamuksia. Nykyinen sakkomenettelyssä määrättyjä sakkorangaistuksia koskeva sääntely on herättänyt arvostelua niin elinkeinoelämässä, rikosten uhrien keskuudessa kuin oikeusjärjestelmän toimivuudesta huolta kantavien tahojen piirissä. Kokemus oikeudenmukaisuuden toteutumisesta on heikentynyt, kun osa rangaistuksista jää käytännössä vailla todellista vaikutusta.

Keskeinen ongelma liittyy toistuviin omaisuusrikoksiin, kuten näpistyksiin. Kun henkilö saa sakkomenettelyssä määrätyn sakkorangaistuksen, sakko ei pääsääntöisesti ole muuntokelpoinen. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että suuri osa toistuvista omaisuusrikoksista johtaa tekijän kannalta ainoastaan muodolliseen sakkorangaistukseen, joka jää usein perimättä. Tällöin sakko ei tule maksetuksi eikä siitä seuraa muutakaan tuntuva seuraamusta. Sakkorangaistus on siten menettänyt sille tarkoitetun ennalta ehkäisevän ja pelotevaikutuksen, eikä rikoksilla ole tosiasiallisia, riittävän painavia seurauksia.

Tilanne on omiaan heikentämään luottamusta oikeusvaltioon. Jos toistuvista rikoksista ei tosiasiallisesti seuraa mitään, välittyy yhteiskunnalle ja erityisesti rikosten uhreille, kuten kaupan alan toimijoille ja heidän henkilökunnalleen, viesti siitä, ettei lainvastaisella toiminnalla ole merkitystä. Rangaistusten uskottavuus edellyttää, että niiden täytäntöönpano on tosiasiallisesti mahdollista ja että toistuva rikoskäyttäytyminen johtaa asteittain tuntuvaampiin seuraamuksiin. Yhdenvertaisuus lain edessä edellyttää myös sitä, ettei rangaistuksen tosiasiallinen vaikutus määräydy yksinomaan tekijän maksukyvyn perusteella.

Jotta sakkomenettelyssä määrätty sakko olisi nykyisin muuntokelpoinen, asia on vietävä erilliseen tuomioistuinprosessiin. Näin yksittäisestäkin vähäisestä teosta voi muodostua koko rikosprosessiketjun läpäisevä asia, joka sitoo huomattavasti viranomaisresursseja sen eri vaiheissa. Tällöin asia voi edellyttää syyttäjän käsittelyä ja tuomioistuimen ratkaisua yksinomaan sen vuoksi, että sakkorangaistus saataisiin muuntokelpoiseksi.

Tämä kuormittaa jo ennestään ruuhkautuneita tuomioistuimia sellaisten asioiden käsittelyllä, jotka aiemmin voitiin hoitaa huomattavasti suoraviivaisemmin. Resurssien sitoutuminen vähäisten ja toistuvien tekojen käsittelyyn pidentää käsittelyaikoja kautta linjan ja vähentää

Kirjallinen kysymys KK 274/2026 vp

mahdollisuuksia kohdentaa voimavaroja vakavamman rikollisuuden selvittämiseen ja torjuntaan. Pitkät käsittelyajat heikentävät osaltaan koko rikosoikeusjärjestelmän toimivuutta ja uskottavuutta.

Ennen vuonna 2008 voimaan tullutta lakimuutosta myös rangaistusmääräysmenettelyssä määrätyt sakkorangaistukset olivat muuntokelpoisia. Järjestelmä oli käytössä pitkään osana suomalaista seuraamusjärjestelmää ilman, että sen olisi katsottu vaarantavan oikeusturvaa tai rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän toimivuutta. Paluu tähän selkeään ja kustannustehokkaaseen malliin keventäisi prosesseja, säästäisi merkittävästi oikeuslaitoksen voimavaroja, lyhentäisi käsittelyaikoja ja vahvistaisi rikosoikeudellisen vastuun toteutumista toistuvissa rikoksissa.

Prosessien keventäminen vapauttaisi tuomioistuinten ja muiden viranomaisten resursseja vakavamman rikollisuuden torjuntaan. Samalla se vahvistaisi kansalaisten luottamusta siihen, että lainsäädäntö kohtelee kaikkia yhdenvertaisesti ja että rikoksista seuraa tosiasiallisia seuraamuksia. Tällainen muutos tukisi sekä rikosten ennaltaehkäisyä että oikeusjärjestelmän voimavarojen tarkoituksenmukaista kohdentamista.

On perusteltua arvioida, voidaanko nykyistä raskaaksi ja tehottomaksi koettua menettelyä keventää siten, että vähäisistä mutta toistuvista teoista seuraa jälleen tosiasiallinen ja oikeasuhtainen seuraamus ilman tarpeetonta tuomioistuinkäsittelyä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus arvioida sakkomenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokelpoisuuden palauttamista erityisesti toistuvien omaisuusrikosten osalta, ja

mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä vähäisten mutta toistuvien rikosten aiheuttaman tuomioistuin- ja viranomaiskuormituksen vähentämiseksi?

Helsingissä 16.6.2026

Timo Vornanen tv